

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας: Από την προσήλωση στην εκκλησιαστική Παράδοση εξαρτάται το μέλλον της Ορθοδοξίας

Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας, Πρόεδρος της Συνοδικής Βιβλικής Θεολογικής Επιτροπής Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας παραχώρησε συνέντευξη στην πύλη «Bogoslon.ru». Μιλώντας στον αρχισυντάκτη της πρωθιερέα Παύλο Βελικάνωφ ο Ιεράρχης αναφέρθηκε στη δική του προσέγγισή του ρόλου και της θέσεως της υπό την προεδρία του Επιτροπής στη σύγχρονη Εκκλησία, τα θεολογικά προβλήματα, που αντιμετωπίζει σήμερα η Ορθόδοξη Εκκλησία, το θέμα της προετοιμασίας της Πανορθόδοξου Συνόδου καθώς και άλλα θέματα.

– Σεβασμιώτατε, στις 5 Οκτωβρίου 2011 έχετε διορισθεί Πρόεδρος της Συνοδικής Βιβλικής Θεολογική Επιτροπής. Η ανώτατη ηγεσία της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας εξέλεξε ακριβώς τη Σεβασμιώτητά Σας για να Σας αναθέσει ένα λεπτό και πολυσχιδές έργο, δηλαδή εκείνο της καθοδήγησης του έργου της Εκκλησίας στον θεολογικό τομέα. Θέλουμε να μάθουμε πως βλέπετε το ρόλο και τη θέση της Επιτροπής στη σύγχρονη ζωή της Εκκλησίας. Υπάρχουν σχέδια αναβάμισης Επιτροπής σε μια «κορυφαία δεξαμενή σκέψης», ένα «συμβούλιο εμπειρογνομόνων», ή μήπως οι λειτουργίες της θα παραμένουν αμετάβλητες;

– Προπαντός θα ήθελα να τονίσω ότι ποτέ δεν ετέθη στη Συνοδική Θεολογική Επιτροπή καθήκον «καθοδήγησης της Εκκλησίας στον θεολογικό τομέα». Σε αντίθεση, ας πούμε, με την επισκοπική διακονία, η οποία αποτελεί την κατεξοχίν διοικητική διακονία (Α΄ Κορ. 12:26-29), αλλά επίσης και τη διακονία διατήρησης της δογματικής και κανονικής Παραδόσεως, στην περίπτωση της θεολογικής διακονίας πρόκειται για μια ιδιαίτερη κλίση. Για να την ανταποκριθεί κανείς, εκτός από την προσήλωση στην Εκκλησία, χρειάζονται και η κατάλληλη αρμοδιότητα και η ικανότητα του θεολογείν. Σήμερα δέν έχουμε να αντιμετωπίσουμε τη «καθοδήγηση της θεολογίας», αλλά τη δημιουργία των συνθηκών, ώστε η νέα γενιά Ορθοδόξων θεολόγων να έχουν αναπτυγμένα αυτά τα προσόντα.

Η Επιτροπή εξ'ορισμού δεν είναι ένα επιστημονικό και θεολογικό ίδρυμα, αλλά λειτουργεί ακριβώς ως συμβούλιο εμπειρογνομόνων, το οποίο κατόπιν εντολής του Αγιωτάτου Πατριάρχη και της Ιεράς Συνόδου επεξεργάζεται συγκεκριμένα θέματα, διατυπώνοντας συλλογικά τις απαντήσεις στις ερωτήσεις που τίθενται Αυτό είναι και το βασικό της καθήκον. Όσον δε αφορά τις άλλες μορφές και κατευθύνσεις του έργου της Επιτροπής, πρόκειται να τις συζητήσουμε στην επόμενη συνεδρία της ολομέλειας.

– Σεβασμιώτατε, τυγχάνετε θεολόγος, ο οποίος δικαίως απολαμβάνει αναγνώριση τόσο από την εγχώρια επιστημονική κοινότητα, τόσο και από τη διεθνή. Κατά τη γνώμη Σας, ποια είναι σήμερα τα πλέον φλέγοντα ζητήματα της εν γένει Ορθόδοξης Εκκλησίας; Υπάρχουν ζητήματα από τη λύση των οποίων πράγματι εξαρτάται το μέλλον της Ορθοδοξίας;

– Η σύγχρονη Ορθόδοξη Εκκλησία διατηρεί συνέχεια με την αποστολική χριστιανική κοινότητα και υπό αυτή την έννοια είναι κυρίως η Εκκλησία της Παραδόσεως. Το μέλλον της Ορθοδοξίας εξαρτάται από την προσήλωση στην εκκλησιαστική Παράδοση, προσήλωση, η οποία χαρακτήρισε την Εκκλησία σε πολύ διαφορετικές ιστορικές συνθήκες στο διάβα των αιώνων.

Σε αντίθεση με μερικές φιλελεύθερες χριστιανικές κοινότητες η Ορθόδοξη Εκκλησία δε θέλει κάποια επανεξέταση ή επανερμηνεία της δογματικής ή ηθικής της διδασκαλίας. Και όταν οι πατρολόγοι, οι ιστορικοί, οι λειτουργικοί μελετητές και οι εκπρόσωποι των άλλων επιστημονικών κλάδων κατά τη διάρκεια των ερευνών τους έρχονται αντιμέτωποι με κάποια προβλήματα, δεν άπτονται της δογματικής διδασκαλίας καθεαυτής, αλλά των επιμέρους ειδικών ζητημάτων, τα οποία ανακύπτουν σε κάθε σοβαρή επιστήμη.

Και όμως υπάρχει ένα πράγματι φλέγον ζήτημα, το οποίο δεν είναι ακριβώς θεολογικής φύσεως. Πρόκειται για τη σύγχρονη ιεραποστολή της Εκκλησίας. Εν προκειμένω δε μιλάμε για το περιεχόμενο του εκκλησιαστικού κηρύγματος, αλλά για το τι πρέπει να κάνουμε ώστε το εκκλησιαστικό κήρυγμα να γίνει κατανοητό και αποτελεσματικό. Άλλωστε η θεολογία δεν είναι η εμβάθυνση στο νόημα της δογματικής ή της ηθικής διδασκαλίας της Εκκλησίας. Είναι ένας ιδιαίτερος τρόπος να μεταδωθεί η αλήθεια της πίστεως στους ανθρώπους χρησιμοποιώντας πολύ διαφορετικά μέσα. Δεν είναι τυχαίο ότι ο περίφημος υπερασπιστής της εικονολατρίας Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρος χρησιμοποιούσε την έκφραση «μελωδία της θεολογίας».

Σήμερα έχουμε καθήκον να αναζητήσουμε εκείνους τους τρόπους να εκφράζουμε την εκκλησιαστική διδασκαλία, που επιτρέπουν να δώσουμε απολογία σε όλους τους γύρω μας, οι οποίοι ευρίσκονται ακόμα μακριά από την Εκκλησία ή καθ'οδόν προς αυτή, περι τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. Στην εκπλήρωση αυτού του καθήκοντος σκοπεύει ειδικότερα η εργασία για τη σύνταξη του Κατηχητικού Βοηθήματος, η οποία υλοποιείται τώρα στα πλαίσια του γενικότερου έργου της Συνοδικής Βιβλικής Θεολογικής Επιτροπής.

– Τα τελευταία ζητιέται έντονα το θέμα της προετοιμασίας και συγκλήσεως της Πανορθόξου Συνόδου. Γίνονται ενεργά οι προετοιμασίες; Πως βλέπετε το ρόλο της Βιβλικής Θεολογικής Επιτροπής στην προετοιμασία αυτής της τόσο σημαντικής για όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες Συνόδου, μια και υπάρχει μια σειρά ζητημάτων, ειδικότερα του πρωτείου, τα οποία δεν επιδέχονται μια μονοσήμαντη λύση, οφειλουμένης ακριβώς στην απόκλιση μεταξύ των «οδών της θεολογίας»;

– Στάθηκα ήδη επανειλημμένως στα θέματα της προετοιμασίας της Πανορθόξου Συνόδου. Αυτή η προετοιμασία γίνεται εδώ και μια πενήνταετία είτε με ενταντικούς ρυθμούς, είτε μα αργούς. Έχουν

συμφωνηθεί οι θέσεις των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών επί μιας σειράς ζητημάτων της ημερήσιας διάταξης. Σήμερα στη διάρκεια του διορθόδοξου διαλόγου έχουμε επανήλθει στη συζήτηση για τη μορφή της Συνόδου. Και πρέπει να ομολογήσω ότι η συζήτηση αυτή αποτελεί μέρος της προσυνοδικής διαδικασίας, το επιστέγασμα της οποίας μπορεί να γίνει η ίδια η Σύνοδος. Ίσως μερικά επίμαχα θέματα, επί των οποίων δεν έχει επιτευχθεί ακόμα η συμφωνία, δεν πρέπει να παραπεμφθούν στη Σύνοδο, αλλά να διευθετηθούν στο μέλλον. Αυτό δε αφορά το θέμα των πρωτείων στην Ορθόδοξη Εκκλησία, όσο και τα συναφή ζητήματα της παροχής του Αυτοκεφάλου και των Ιερών Διπτύχων.

Επί δε του θέματος των πρωτείων στα πλαίσια του έργου της Συνοδικής Βιβλικής Θεολογικής Επιτροπής γίνεται μια σοβαρή σχετική μελέτη. Με βάση την ιστορική, κανονική και θεολογική ανάλυση πρόκειται να καταρτισθεί ένα κείμενο, όπου κατόπιν εγκρίσεώς του από τις ανώτατες εκκλησιαστικές αρχές θα είναι διατυπωμένη η θέση της Εκκλησίας μας.

– Σε σχέση με τις ρωσικές θεολογικές σχολές η Βιβλική Θεολογική Επιτροπή είναι κατ'ουσίαν «παραγγελιοδότης» των στελεχών και των πρότζεκτ. Κατά τη γνώμη Σας, ποιοί είναι οι τομείς της θεολογικής επιστήμης, όπου υπάρχει σήμερα η μεγαλύτερη έλλειψη ειδικών;

– Τα μέλη της Συνοδικής Βιβλικής Θεολογικής Επιτροπής είναι έγκυροι και με επαρκείς γνώσεις θεολόγοι και εκκλησιαστικοί επιστήμονες, αλλά σε περίπτωση ανάγκης προσλαμβάνουμε εμπειρογνώμονες από διαφορετικούς τομείς, ακόμα και θεολόγους νέας γενιάς.

Σήμερα ανάμεσα στους μελετητές και ειδικούς έχουμε αρκετούς να ασχολούνται με πατερικές σπουδές, τόσο των πατέρων της Ανατολής όσο και της Δύσης. Αυτή η κατεύθυνση πρέπει να αναπτύσσεται, διότι η αγιοπατερική βάση είναι μια σπουδαία και ισχυρή πτυχή της σύγχρονης Ορθόδοξης θεολογίας. Και όμως δεν επαρκεί μόνο αυτό.

Ακόμα υπάρχει έλλειψη ειδικών υψηλού επιπέδου στο κανονικό δίκαιο, έναν τομέα, όπου την προεπαναστατική περίοδο η ρωσική εκκλησιαστική επιστήμη είχε αναδείξει κορυφαίες μορφές. Καλύτερα πάνε τα πράγματα με τις βιβλικές σπουδές. Στα πλαίσια της Επιτροπής έχει συγκροτηθεί ομάδα βιβλικών σπουδών, όπου συμμετέχουν τόσο τα μέλη της Επιτροπής, όσο και οι εμπειρογνώμονες απ'έξω. Όμως οι ορθόδοξες βιβλικές σπουδές θέλουν ανάπτυξη και γι'αυτό πρέπει να μεγαλώσουμε μια νέα γενιά των επιστημόνων και όχι μόνο να ενώσουμε τις δυνάμεις μας. Βέβαια, υπάρχει και μια άλλη ανάγκη να έχουμε θεολόγους-συστηματοποιούς. Δεν είναι εύκολο να την καλύψουμε, διότι δε χρειάζονται μόνο ειδικοί ευρείας μορφώσεως και μάλιστα στο θεολογικό, φιλοσοφικό και πολιτιστικό τομέα ταυτόχρονα, αλλά άνθρωποι με πραγματικά συστηματική σκέψη και με κάποιο λογοτεχνικό χάρισμα. Πρόκειται ακόμα στη σύγχρονη φάση να φτάσουμε το επίπεδο εκείνων των Ρώσων δογματολόγων όπως ο Μητροπολίτης Μακάριος Μπουλγάκωφ. Ελπίζω ότι η σταδιακή ανάπτυξη των διαφορετικών θεολογικών επιστημών θα αναδείξει ανθρώπους ικανούς να προσφέρουν θεολογικά συγγράμματα συστηματικού χαρακτήρα.

– Οι Θεολογικές Ακαδημίες και οι Θεολογικές Σχολές, πως βλέπετε την κλίση της καθεμίας από αυτές τις επιστημονικές σχολές, που τόσο ριζικά διαφέρουν μεταξύ τους

δομικά και διοικητικά;

– Η παράδοση των Θεολογικών Ακαδημιών είναι ένα αναπόσπαστο μέρος της ανώτατης θεολογικής μορφώσεως. Αποτελεί πυρήνα και ισχυρή βάση αυτής. Το κύριο καθήκον της Θεολογικής Ακαδημίας συνίσταται στη διαπαιδαγώγηση των υψηλά μορφωμένων κληρικών, Ιεραρχών και ποιμένων. Κι εδώ δεν έχουμε φτάσει ακόμα το προεπαναστατικό επίπεδο, διότι η μόρφωση στις Ακαδημίες περιελάμβανε τότε ένα ισχυρό κοινό επιστημονικό και ανθρωπιστικό στοιχείο.

Οι θεολογικές υποδιαιρέσεις, δηλαδή, έδρες, τομείς και σχολές στα κοσμικά πανεπιστήμια, όλα αυτά είναι μια νέα εμπειρία, αλλά η εμφάνισή τους υπαγορεύεται κυρίως από τους πνευματικούς-μορφωτικούς στόχους και ιεραποστολικούς σκοπούς, που έχει σήμερα η Εκκλησία. Πρέπει να αναπτύσσουμε αυτές οι υποδιαιρέσεις επωφελούμενοι του προνομιούχου καθεστώτος τους, δηλαδή της ένταξής τους στο Πανεπιστήμιο. Αυτή η ένταξη δεν επιτρέπει μόνο να αποκατασταθεί και να θεμελιωθεί η θεολογία ως νόμιμο και αναπόσπαστο μέρος της θεολογίας και πολιτισμού, θα επιτρέψει επίσης στη θεολογία να ανοίξει διάλογο και να συνεργάζεται με κοσμικές επιστήμες κυρίως του ανθρωπιστικού κύκλου. Αυτό θα συμβάλει στην ανάπτυξη και τον εμπλουτισμό της θεολογίας μας για να αποκτήσει την ικανότητα του ομιλείν με τον κόσμο. Ταυτόχρονα είναι ανάγκη βείβαια ώστε να μην χάνει η λεγόμενη «κοσμική θεολογία» τη ζωντανή της σχέση με τη ζωή της Εκκλησίας. Υπάρχει αυτός ο κίνδυνος και πάντα πρέπει να τον έχουμε κατά νου. Αλλιώς εκτός πλαισίου της θείας λατρείας και πνευματικής ζωής η Ορθόδοξη θεολογία είναι καταδικασμένη σε πτώχευση.

– Η Συνοδική Βιβλική Θεολογική Επιτροπή έγινε γνωστή χάρη στην οργάνωση των θεολογικών συνεδριών της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρωσίας, όπου συμμετείχαν οι καλύτεροι επιστήμονες θεολόγοι παγκοσμίως. Θα έχει συνέχεια αυτή η παράδοση διεξαγωγής των συνεδριών ή μήπως θα αποκτήσουν μια άλλη μορφή;

– Βέβαια και θα συνεχίζεται η παράδοση διεξαγωγής των διεθνών πανεκκλησιαστικών θεολογικών συνεδριών. Τα πρακτικά των συνεδριών που έχουν ήδη γίνει αποτελούν σπουδαία συμβολή στη θεολογία μας και αντανakλούν τη δυναμική της εξελίξεώς της. Σήμερα ευρίσκονται υπό δημοσίευση τα πρακτικά του τελευταίου συνεδρείου με τίτλο «Η εν Χριστώ ζωή: η χριστιανική ηθική, η ασκητική παράδοση της Εκκλησίας και οι προκλήσεις της σύγχρονης εποχής», το οποίο διεξάχθηκε το Νοέμβριο 2010.

Όσον δε αφορά την αλλαγή της μορφής των συνεδριών και τη θεματολογική τους δομή, εδώ ενδέχονται τροποποιήσεις. Το συγκεκριμένο θέμα επίσης πρόκειται να συζητηθεί στην επόμενη συνεδρία της ολομέλειας της Επιτροπής μας.

– Κλείνοντας, Σεβασμιώτατε, ποια είναι η ευχή Σας στη συντακτική επιτροπή, στους αρθρογράφους και τους αναγνώστες της πύλης «Bogoslov.ru» ως Πρόεδρος της Συνοδικής Βιβλικής Θεολογικής Επιτροπής;

– Εύχομαι στη συντακτική επιτροπή και τους αρθρογράφους της πύλης «Bogoslov.ru» πάντα να έχετε κατά νου σας ευθύνη, που έχει εκείνος, ο οποίος απευθύνεται θεολογικά σε ένα τόσο ευρύ ακροατήριο και συνεχώς να ανεβάζετε το θεολογικό και επιστημονικό επίπεδο του δημοσιευόμενου

υλικού. Ενώ στους αναγνώστες εύχομαι η γνωριμία τους με τον υλικό της πύλης να τους στερεώσει στην Ορθόδοξη πίστη και όχι μόνο να συμβάλει στη διεύρυνση του θεολογικού τους ορίζοντος.

Μια πηγή: <https://mospat.ru/gr/news/54541/>